

УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ

УДК 378.015.324.4.147.1-126.12:93

Тетяна Коса, здобувач Інституту педагогіки НАПН України,

заступник директора з наукової роботи

Київського коледжу будівництва, архітектури та дизайну

УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ

У статті розкрито основні шляхи модернізації освітнього процесу в умовах коледжу з метою досягнення ефективності в управлінні навчально-пізнавальною діяльністю студентів. Обстоюється думка про те, що ефективне управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів становить складову освітньої політики.

Ключові слова: управління, навчально-пізнавальна діяльність, студенти коледжу.

Літ. 8.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень та публікацій.

Розв'язання проблеми ефективного управління навчально-пізнавальною діяльністю в умовах вищого навчального закладу зумовлена потребами практики, насамперед, потребами підйому загальноосвітньої й професійної підготовки особистості сучасного типу – конкурентноздатної і актуальною у відповідних соціальних системах. Інформаційне суспільство зумовлює зростання геополітичної конкуренції країн світу, яка передбачає інтенсивний розвиток усіх сфер суспільного життя, у зв'язку з чим рівень інтелектуального потенціалу держави становить передумову економічної та політичної самостійності держави, запорукою її конкурентоспроможності, позитивного рейтингу тощо.

Завдання створення нормативно-правової бази освіти, оптимізації мережі закладів освіти, трансформація вищої освіти, створення системи контролю ефективності освітньої діяльності, переходу до ступеневого принципу підготовки фахівців тощо стали розглядатись виключно під кутом зору якості освітніх послуг, що висуває нові вимоги до організації й управління навчально-пізнавальною діяльністю тих, хто навчається. Управління навчально-пізнавальною діяльністю варто визначити як проблему, розв'язання якої корелює з ефективністю реформування системи, сприяє становленню конкурентноздатної національної системи освіти.

Управлінню навчально-пізнавальною діяльністю присвячено розвідки В. Андруценка, С. Гончаренка, Л. Горбунової, І. Зязюна, Л. Єршової-Бабенко, С. Клепка, М. Култаєвої, О. Локшиної, В. Лугая, О. Ляшенка, М. Михальченка, С. Сисоевої, О. Савченко, у яких окреслювана проблема отримала аспектуальне трактування.

Мета публікації – розкрити шляхи ефективного

управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів коледжу.

Управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів, у контексті нашого дослідження – коледжу, є складним, багатограним і нелінійним процесом, який має постійно координуватися і коригуватися суб'єктами управління адекватно до соціально-педагогічних умов його функціонування. З позицій системного підходу, управління модель управління навчально-пізнавальною діяльністю розглядатимемо як цілісну, відкриту соціально-педагогічну систему, що відповідає всім характерним ознакам складних систем. Найбільш істотними є: цілеспрямованість управління; ієрархічна підпорядкованість системи управління, що передбачає узгодженість централізованого управління з самоуправлінням при одночасній автономності компонентів системи; наявність в системі управління інтегративних властивостей, не притаманні їй окремим складовим; наявність взаємозв'язку і взаємозумовленості між компонентами системи, при якому зміна одного компонента призводить до зміни інших компонентів системи управління; критеріальність оцінювання результативності функціонування системи управління; варіабельність окремих компонентів і стану (структура, функції, зв'язки) всієї системи управління [6; 7].

Цінним для нашого дослідження є розвідки вчених, спрямованих на розкриття актуальних питань управління національною освітою в умовах становлення і розвитку української державності. (К. Корсак, І. Охріменко, Т. Логвина-Бик). Питання управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів висвітлено у працях українських педагогів-дослідників, наукові інтереси яких пов'язані з розробкою теоретико-прикладних управління ЗНЗ (В. Бондар, Г. Калініна, Л. Даниленко, Ю. Конаржевський, В. Луговий,

УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ

В. Маслов, Н. Островерхова, В. Пекельна, М. Поташник, Н. Протасова, С. Сисоєва, Т. Шамова) та моделюванням систем управління (Ю. Конаржевський, В. Пікельна). М. Бурда, С. Гончаренко, І. Зязюн, О. Киричук, В. Мадзігон, Ю. Мальований, М. Ярмаченко слушно підкреслюють, що соціальні зміни та інформаційний вибух впливають на організацію управління системою освіти, і якістю освіти зокрема.

Аналіз науково-методичної літератури показав, що проблему підвищення ефективної системи управління навчально-пізнавальною діяльністю порушено в численних наукових працях. Так, у педагогічній літературі Ю. Бабанський, З. Ков'язина, А. Киверялг, І. Підласий, А. Поташник розкривають ряд педагогічних умов, які забезпечують ефективність управління. Значну роль у визначенні підходів до розвитку сучасних закладів освіти відіграють дослідження, які висвітлюють теорію диференційованої освіти (Г. Балл, В. Безпалько, О. Бугайов, М. Бурда, Н. Буринська, С. Гончаренко, В. Паламарчук, І. Унт, І. Чередов, М. Шахмаєв та інші).

Результат управління залежить від рівня знань, професійної підготовки викладача, його вміння прогнозувати, використовувати сучасні методики, нові технології, форми і методи.

Управління педагогічним процесом – це впорядковані системи, спрямовані на керування групою, колективом; це складний багатфакторний, цілеспрямований процес дії методів управління на керований об'єкт, варіативність та добір методичних прийомів, технічних засобів навчання, відповідні технології, координація та взаємодія [3; 4].

Особливості управління освітянською сферою розкриваються в таких характеристиках, як цілеспрямований вплив суб'єкта на об'єкт управління; вплив керуючої підсистеми на керовану з метою переведення останньої у якісно новий стан; упровадження елементів наукової організації педагогічної праці тощо.

Сучасна педагогічна думка презентує погляди вчених на поняття "управління" і розкриття його сутності на основі методологічної основи. Для сучасної теорії і практики управління, зокрема соціально-педагогічними системами, пріоритетним є системний, особистісно орієнтований, компетентнісний підходи, що передбачає врахування в управлінні тенденцій розвитку освіти; впливу зовнішнього середовища на керовані процеси; моделювання цілісних педагогічних й управлінських структур. Найголовнішим є забезпечення відповідності управляючої підсистеми і підсистеми, що управляється, оскільки лише за умови такої відповідності

можливий динамічний розвиток навчально-виховного процесу згідно з метою закладу освіти.

Навчальна діяльність – це спільний освітній і культурно-виховний процес, в якому один із учасників набуває досвіду, а інші створюють сприятливі умови для його реалізації, тобто реалізують необхідні для цього заходи. Студент (учень) здобуває нові або коригує наявні у нього знання, уміння, навички, освітні установки і соціальні позиції, удосконалює свої здібності і способи життєдіяльності, набуває досвіду творчих досягнень та емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього [5; 6].

Процес навчання слід розглядати як організований і планомірно керований процес, у якому основними елементами є мета, навчальна інформація, засоби педагогічної комунікації викладача і студента (учня), форма їхньої діяльності, способи здійснення педагогічного керівництва навчальною та іншими видами діяльності та поведінки учня.

У ракурсі нашого дослідження коледж як відкрита соціально-педагогічна система набуває новітніх ознак: зміна місії та функції коледжу; розширення асортименту освітніх послуг, які коледж надає; розвиток інноваційних процесів у коледжі, що потребують зміни поглядів на традиційний об'єкт управління; розширення прав коледжу у виборі свого шляху розвитку; установа нового типу зв'язків і взаємовідносин коледжів та органів управління освітою; формування нових правил економічної діяльності закладу освіти; зміна соціальних і життєвих орієнтацій студентів коледжу; перехід на нову концепцію організації навчального процесу і відповідна зміна структури навчальних занять; зміна ставлення викладачів та студентів коледжу до управління.

Наведені ознаки коледжу як складної соціально-педагогічної системи поступово стають або вже стали характерними для вищих навчальних закладів I – II рівнів акредитації. За такої позиції визначальною є проблема адаптації системи управління до нових ознак суб'єкта управління, які б відповідали новим запитам об'єкта управління.

Основними характерними рисами управління коледжом на сучасному етапі визначаємо: запровадження державно-громадської системи управління закладом освіти; орієнтацію управління на розвиток закладу освіти; модернізацію організаційної структури управління; запровадження нових технологій управління коледжом; коректне розмежування компетенції між органами управління та коледжом.

УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ

Сучасна педагогічна думка засвідчує зміну філософії "впливу" в управлінні освітою на філософію створення умов для взаємодії, співробітництва, партнерства, коли теорія управління освітою корелює з теорією менеджменту, що, своєю чергою, реалізує особистісну спрямованість, суттєво змінює стиль взаємин у вертикальній формі розподілу праці і дозволяє: створити атмосферу поваги, довіри й успіху кожного члена освітянського колективу; цілеспрямовано формувати культуру міжособистісного спілкування, створити сприятливий психолого-педагогічний клімат для всіх учасників педагогічного процесу; реалізувати можливість розвитку особистості виховання на основі мотиваційних орієнтацій педагога.

Управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів коледжу має враховувати те, що вітчизняна система освіти існує нині в двох режимах одночасно: функціонування і розвитку (модернізації). Актуальним є впровадження інноваційних форм навчальної діяльності, що мають на меті індивідуальний розвиток особистості студента коледжу.

Традиційна класно-урочна система з її спрямуванням на колективну навчальну діяльність виконувала своє призначення в індустріальному суспільстві, коли шкільний клас був прототипом виробничого цеху, а школа – підприємства. Інформаційне суспільство для досягнення колективної мети потребує залучення до участі кожної особи в загальній справі, що висуває інші вимоги до компетентності випускника коледжу, які полягають у вмінні скоригувати індивідуальну траєкторію навчання студента.

Поступове звуження сфери застосування директивних методів управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів ВНЗ I – II рівнів акредитації ставить перед вітчизняною освітою вимогу формувати новий тип управлінських відносин. Теорія та практика освітянського управління в Україні свідчать про те, що процес гуманізації управлінських відносин у сфері освіти безпосередньо пов'язаний не лише зі змінами структурно-функціонального характеру, а й з формуванням нової управлінської етики (ідеться про те, що і на рівні управлінської системи, як і на рівні організації життя освітнього закладу, формальні взаємовідносини суб'єктів управлінської діяльності, що конститууються на виконанні їх функціонально-статусних ролей, мають поступово замінюватися системою неформальних стосунків партнерського характеру, конструктивного діалогу). Елементи власне владного розпорядження,

основою яких є використання тих чи інших розпорядчих ресурсів, поступово зникатимуть по мірі отримання суб'єктами освітянської діяльності ресурсної та функціональної самостійності. Чинники міжособистісної комунікації, основою якої є взаємні інтереси і взаємна зацікавленість у спільних діях та результатах, поступово стануть домінуючими в управлінських відносинах.

Оцінку діяльності ВНЗ (загальноосвітнього навчального закладу) як центральної ланки системи управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів можна проводити за такими показниками: досягнення поставленої мети, виконання державних освітніх стандартів, реалізація індивідуальних можливостей тих, хто здобуває освіту, і задоволення освітніх потреб студентів та батьків. Якісне викладання характеризують ефективним використанням педагогічних засобів виховання, навчання та розвитку, які адекватні індивідуальним особливостям студентів і дають змогу досягти поставленої мети. Ефективне управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів в умовах коледжу забезпечує високий рівень засвоєння змісту навчання (знання, способів діяльності, досвіду творчої роботи, емоційно-оціночних взаємовідносин), фізичного, психологічного, етичного і суспільного розвитку, якого студент досягає на різних етапах освітнього процесу відповідно до індивідуальних особливостей розвитку, прагнення і мети виховання та навчання.

Прогностичні дослідження в освітянській сфері охоплюють широке поле питань: прогнозування успішності педагогічної діяльності; проблема розвитку здатності прогнозування; експериментальне дослідження ролі засад прогнозування в діяльності сучасного викладача коледжу; прогнозування розвитку самостійної роботи студента коледжу; прогнозування класним керівником розвитку оцінки і самооцінки студентів; вплив різної мотивації на прогнозування студентами результатів навчальної діяльності; прогнозування швидкості запам'ятовування студентами навчального матеріалу.

Означений вид управління здійснюється за закономірностями соціального управління як такого. У цьому вимірі його можна розглядати як важливу складову загальної освітньої політики держави. Як відомо, система освіти може працювати в двох режимах: 1) функціонування і 2) розвитку. У першому випадку об'єктом управління є навчально-виховний процес та засоби, що його забезпечують; у другому – якісні зміни в змісті, організації і технологіях навчально-

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ, ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ АГРАРІЇВ

виховного процесу. Мета в цьому випадку визначається як нарощування освітнього потенціалу, підвищення його ефективності.

Висновок. Отже, управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів коледжу має виходити з того, що вітчизняна система освіти існує нині в двох режимах одночасно: функціонування і розвитку (модернізації); трансформуючи досягнення набутого педагогічного досвіду, вона водночас адаптується до сучасних вимог і міжнародних стандартів.

1. Андрущенко В. Два погляди на проблему розвитку освіти України у XXI столітті: офіційний та опозиційний / В. Андрущенко // Сучасна українська політика: Політики і політологи про неї. – Київ, 2001. – № 3. – С. 14–28.

2. Андрущенко В. Освіта України XXI століття: головні пріоритети / В. Андрущенко, О.Огнев'юк // Стратегія українського державотворення. Філософсько-політологічний та економічний аналіз (Філософія. Економіка. Політика. Освіта): зб. наук. пр. – Київ-Полтава: "АСМІ", 2000. – С. 64–77.

3. Астахова К.В. Трансформація вищої освіти вимагає трансформації управління вищою школою / К.В. Астахова // Педагогіка і психологія. – 2002. – №3. – С. 19–22.

4. Атаманчук П.С. Управління процесом навчально-пізнавальної діяльності / П.С. Атаманчук. – Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 1997. – С. 4.

5. Жук А.Я. Щодо проблем реформування системи управління освітою / Н.К. Желябіна, М.П. Ревун // Управління національною освітою в умовах становлення і розвитку української державності: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (28–30 жовтня 1998). – К.: МО України, АПН України, ДАККО, ІЗМН, 1998. – С. 71–76.

6. Калініна Л. Специфіка інформаційного управління закладами освіти / Л. Калініна // Освіта і управління. – 2003. – Т. 6. – Число 3. – С. 47–48.

7. Кураков Л.П. Проблемы управления высшей школой на современном этапе / Л.П. Кураков. – М.: Республика, 1995. – 157 с.

8. Нейматов Я.М. Образование в XXI веке: тенденции и прогнозы / Я.М. Нейматов. – М.: Алгоритм, 2002. – 479 с.

Стаття надійшла до редакції 16.02.2012

УДК 378.1.8:63

Людмила Чугуй, аспірант Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України,
м. Київ
викладач Полтавської державної аграрної академії

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ, ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ АГРАРІЇВ

У статті розкрито особливості аксіологічного підходу до формування безпеки життєдіяльності майбутніх аграріїв та доведено його перевагу над традиційними підходами до організації навчального процесу.

Ключові слова: майбутні аграрії, безпека життєдіяльності, професійні цінності, ціннісний світогляд, методична система.

Схема 2. Табл. 1. Літ. 7.

Постановка проблеми. У професійній діяльності аграріїв, на сьогоднішній день, існує ряд небезпечних факторів, що шкодять повноцінному життю, здоров'ю працівників, сприяють високому рівню травматизму та забрудненню навколишнього середовища (засолення і осушення ґрунтів, виникнення їх водної та вітрової ерозії, пасовищна дигресія, неправильне використання добрив, забруднення відходами тваринництва та сільськогосподарською технікою, хімічне забруднення харчової продукції тощо). На ліквідацію та попередження виникнення зазначених небезпек у аграрному комплексі спрямовує ряд державних документів, але,

незважаючи на це, глобальна екологізація молодого покоління, яка триває уже протягом кількох десятиріч, не дає належних результатів, навпаки, споживацькі мотиви беруть гору над раціональним ставленням до природних ресурсів, а у гонитві за отриманням прибутку часто ігноруються вимоги безпеки при виконанні професійних обов'язків.

За таких умов, пріоритетним завданням професійної підготовки фахівців аграрного комплексу стає формування нового гуманістичного світогляду, який у майбутньому стане рушійною силою суспільної безпеки. Найбільш результативне формування такого світогляду уможливується за умови